

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دو فصلنامه معماری، شهرسازی و هنر

سال ششم، شماره هشتم، پاییز و زمستان ۱۳۹۳

صاحب امتیاز: دانشگاه علم و صنعت ایران

سر دبیر: دکتر اصغر محمد مرادی

اعضای هیأت تحریریه

دکتر محسن فیضی

دکتر غلامحسین معماریان

دکتر مصطفی بهزاد فر

دکتر اسماعیل شیعه

دکتر مهیار اردشیری

دکتر محمدرضا بمانیان

دکتر فرهاد تهرانی

دکتر فرح حبیب

دکتر محسن سرتیپی پور

مهندس عبدالحمید نقره کار

دکتر فرشاد نوریان

دکتر عباسعلی ایزدی

استاد دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه علم و صنعت ایران
استاد دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه علم و صنعت ایران
استاد دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه علم و صنعت ایران
استاد دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه علم و صنعت ایران
دانشیار دانشکده هنر و معماری دانشگاه شیراز

دانشیار دانشکده هنر و معماری دانشگاه تربیت مدرس

دانشیار دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه شهید بهشتی

دانشیار گروه شهرسازی واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی

دانشیار دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه شهید بهشتی

دانشیار دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه علم و صنعت ایران

دانشیار دانشکده معماری و شهرسازی پردیس هنرهای زیبا دانشگاه تهران

استادیار دانشکده معماری و شهرسازی پردیس هنرهای زیبا دانشگاه تهران

دکتر مهدی خاکزند، استادیار دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه علم و صنعت ایران

مهندس فملا معمار زنجانی، کارشناس کامپیوتر

مشاور تحریریه و ویراستار علمی:

مدیر اجرایی:

نشانی نشریه: تهران، نارمک، دانشگاه علم و صنعت ایران، دانشکده معماری و شهرسازی

تلفن: ۷۷۲۴۰۲۷۷

پست الکترونیکی: jfa@iust.ac.ir

آدرس وبگاه: jfa.iust.ac.ir

راهنمای نویسندگان

راهنمای تهیه و شرایط ارسال نوشتارهای علمی و پژوهشی:

- نوشتارهای علمی و پژوهشی، تحلیلی و گزارش‌های علمی در زمینه معماری، شهرسازی و سایر رشته‌های هنری مرتبط برای درج در نشریه پذیرفته شده و پس از داوری و تصویب هیأت تحریریه به چاپ می‌رسند.
- متن مقاله باید فارسی باشد.
- مقالات ارسالی نباید قبلاً در مجله علمی دیگر یا کتابی چاپ شده باشد.
- مقاله علمی و پژوهشی دارای خلاصه فارسی و انگلیسی، مقدمه، کلید واژه، طرح مسئله، فرضیه، روش شناسی تحقیق، مباحث، نتیجه‌گیری و فهرست منابع بوده و روش ارجاع نویسی آن مطابق روش مصوب این نشریه باشد.
- ارجاعات مربوط به منابع در متن شامل: نام خانوادگی نویسنده(گان)، سال انتشار و شماره صفحه(ها) پس از نقل مطالب در داخل پرانتز می‌آید.
- فهرست منابع به ترتیب الفبایی نام خانوادگی یا نام اشهر نویسندگان در انتهای مقاله می‌آید.
- ترتیب عناصر اطلاعات کتابشناختی در مورد مقالات، کتب، گزارش‌ها و سایر مراجع به شرح زیر است:
- مقالات: نام خانوادگی و نام نویسنده(گان) مقاله، عنوان کامل مقاله، نام مجله، جلد، شماره، سال انتشار، شماره صفحات مقاله در مجله مربوطه.
- کتب و گزارش: نام خانوادگی و نام نویسنده(گان)، عنوان کتاب، نام خانوادگی و نام مترجم یا مصحح، نام ناشر، محل انتشار، سال انتشار و صفحه.
- صفحه اول مقاله باید شامل نام و نام خانوادگی نویسنده(گان)، عنوان(مرتبه علمی)، (نشانی، تلفن، دورنگار و آدرس الکترونیکی باشد. همچنین چنانچه مقاله مستخرج از طرح پژوهشی یا رساله باشد، عنوان طرح پژوهشی یا رساله نیز در صفحه اول درج گردد.
- صفحه دوم باید بدون نام و مشخصات نویسنده(گان) و فقط شامل: عنوان مقاله، چکیده فارسی و واژه‌های کلیدی باشد، عنوان نوشتار باید کوتاه، گویا و بیان‌کننده محتویات نوشتار باشد.
- در نوشتارهای علمی، پژوهشی و تحلیلی لازم است واژه‌های کلیدی مربوط به متن و عنوان مقاله بلافاصله بعد از خلاصه و بین ۴-۶ کلمه نوشته شود.
- عکس‌ها، تصاویر و نمودارهای مقاله علاوه بر ذکر منبع، باید در ارتباط مستقیم با محتویات مقاله و اسنادی باشد که توسط نگارنده ارائه گردیده و تصاویر اضافی حذف خواهد شد.
- نوشتارها باید دارای چکیده فارسی و انگلیسی باشند.
- چکیده مقاله باید شامل: بیان مسئله، هدف، چگونگی پژوهش، یافته‌های مهم و نتیجه باشد. این بخش باید به تنهایی بیان‌کننده تمام مقاله و به ویژه نتایج به دست آمده باشد، چکیده فارسی و انگلیسی باید هر کدام حداکثر در ۳۰۰ کلمه باشد.
- ارسال‌کننده مقالات باید از اعضای هیات علمی دانشگاه باشند.
- تمامی علاقه‌مندان به ارسال مقالات ابتدا باید در سایت نشریه ثبت نام کرده و بعد از تایید نام کاربری اقدام به ارسال مقاله از طریق وب سایت نشریه کنند شایان ذکر از به مقالاتی که به صورت دستی و کپی شده به دفتر نشریه ارسال میشود و یا از طریق ایمیل نشریه ارسال میشود ترتیب اثر داده نخواهد شد.
- صحت نوشتارهای علمی برعهده نویسنده(گان) است.
- چاپ مقالات نشریه انجمن بدون ذکر مأخذ در مجله‌های دیگر ممنوع می‌باشد.

طرح و نماد

دو فصلنامه معماری، شهرسازی و هنر

سال ششم، شماره هشتم، پاییز و زمستان ۱۳۹۳

فهرست

۱۱۵

- استفاده از مدل ترکیبی (SWOT-AHP) جهت ارتقاء توسعه پایدار شهر خوی با تأکید بر توسعه گردشگری فرهنگی

ساناز لیتکوهی، مهسا مجتهدی

۱۲۵

- ارزیابی و شناخت عوامل مؤثر بر جهت‌دهی خلاقانه به معماری معاصر در مسیر تعاملی نو با ارزش‌ها و سنت‌های پایدار

مازیار آصفی، الناز ایمانی

۱۴۰

- افزایش رضایتمندی کودکان از کلاس درس بوسیله بهبود عوامل کالبدی طراحی کلاس: بررسی پنج عامل فرم، چیدمان، طبیعت، رنگ و نور

سید باقر حسینی، بهمن بابایی، محسن پورحمزه

۱۴۹

- بررسی سازه‌های گنبد در برخی مساجد جامع ایران متعلق به دوره‌های مختلف تاریخی

فرنوش مینوفی، لیدا بلیان، فرزاد درخشان، وحید سلماسی

۱۵۶

- از زیر سایه تا خانه (واکاوی سیر گسترش گونه چهار گوشه خانه در معماری بومی منطقه اورامان)

غلامحسین معماریان، سیروان عظیمی

۱۷۱

- ارزیابی تعامل فرم و عملکرد فضاهای شهری: مطالعه موردی محور آزادی، تهران

مریم چرخچیان، مهیار عارفی

۱۸۴

- ارتقاء حضور پذیری کودکان در فضاهای عمومی شهری با تأکید بر الگوی آمد و شد پیاده مدارس

مهناز اشرفی

طرح و نماد

معماری

دو فصلنامه معماری، شهرسازی و هنر

استفاده از مدل ترکیبی (SWOT-AHP) جهت ارتقاء توسعه پایدار شهر خوی با تأکید بر توسعه گردشگری فرهنگی

ساناز لیتکوهی^{۱*}، مهسا مجتهدی^۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۳/۰۵

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۰۳

چکیده:

امروزه دستیابی به توسعه پایدار از مهم‌ترین دغدغه‌های جوامع است چراکه موجب تأمین نیازهای اساسی، بهبود سطح زندگی و حفظ بهتر اکوسیستم می‌باشد. از آنجایی که شهرها مهم‌ترین عوامل ناپایداری هستند، دستیابی به توسعه پایدار شهری از مهم‌ترین اولویت‌ها در رسیدن توسعه پایدار است. در این راستا دانشمندان بر توسعه گردشگری پایدار (فرهنگی) به عنوان رکن اصلی توسعه پایدار شهری تأکید می‌نمایند که می‌تواند با برنامه‌ریزی اصولی و شناسایی پتانسیل‌های آن، موجبات توسعه مناطق شهری را فراهم آورد. شهر خوی به علت موقعیت استراتژیک و بهره‌مندی از منابع گسترده گردشگری، دارای قابلیت بالایی در دستیابی به توسعه پایدار از طریق گردشگری است. تحقیق حاضر در راستای شناخت بیشتر این قابلیت‌ها صورت پذیرفته است. در این پژوهش که از نوع توصیفی-تحلیلی است؛ جمع‌آوری داده‌ها مبتنی بر بررسی‌های اسنادی-کتابخانه‌ای و مطالعات میدانی انجام شده است. یافته‌ها توسط ابزار SOWT-که یکی از روش‌های اساسی جهت ایجاد نظم و مناسبات ویژه بین مسائل استراتژیک و از بهترین تکنیک‌ها برای تحلیل و هدایت محیط می‌باشد- طبقه‌بندی و سپس از طریق پرسشنامه و با به‌کارگیری مقایسه زوجی بر پایه روش AHP-که یکی از فرآیندهای تحلیل سلسله‌مراتبی و از بهترین روش‌ها برای اولویت‌بندی گزینه‌ها نسبت به یکدیگر است- به وزن‌دهی و اولویت‌بندی عوامل پرداخته و در مرحله نهایی با استفاده از ماتریس تصمیم‌گیری SOWT راهبردهایی برای توسعه گردشگری فرهنگی شهر خوی معرفی شده است که مهم‌ترین آن‌ها، تبلیغات درباره عناصر ارزشمند تاریخی و از بین بردن ذهنیت بد درباره کشور با تأکید بر فرهنگ غنی منطقه می‌باشد. در نهایت با توجه به نتایج به دست آمده از پژوهش و با عنایت به راهکارها، مهم‌ترین اقدامات در جهت توسعه گردشگری شهر خوی و به تبع آن توسعه پایدار این شهر ارائه شده است که از آن جمله می‌توان به مواردی همچون گسترش تبلیغات و اطلاع‌رسانی در رسانه‌ها، تلاش برای ثبت جهانی آثار تاریخی، بهره‌گیری از مشارکت‌های مردمی، گسترش راه‌های ارتباطی و فراهم کردن زیرساخت‌های مناسب اقامتی، استفاده از سیستم مدیریت یکپارچه، توسعه بازاریابی و تلاش برای تغییر ذهنیت بد گردشگران در مورد اوضاع امنیتی را نام برد.

واژه‌های کلیدی: توسعه پایدار، گردشگری فرهنگی، شهر خوی، مدل ترکیبی (SWOT-AHP).

۱- مقدمه و طرح مسئله

به رغم پذیرش جهانی در خصوص تأثیر توسعه گردشگری در توسعه پایدار، متأسفانه این مهم هنوز در کشور ما به جایگاه واقعی خود نرسیده است. ایران از لحاظ جاذبه‌های گردشگری و تاریخی جزو ۱۰ کشور برتر جهان محسوب می‌شود؛ اما متأسفانه نتوانسته سهمی درخور جایگاهش از گردشگری بین‌المللی داشته باشد.

سازمان جهانی توریسم در گزارشی در مورد توریسم در ایران به سال ۱۹۹۸ متذکر می‌شود: با اینکه گردشگری در ایران با رشد ۲۱ درصدی در میزان ورود توریست‌های بین‌المللی و افزایش ۲۲ درصدی در درآمدهای آن مواجه بوده؛

توسعه به معنی بهبود است و توسعه پایدار به عنوان یک فرآیند، لازمه بهبود و پیشرفت است [۱]. بنابراین کشورها، سیاست‌گذاری در این مسیر را آغاز کرده‌اند [۲]. با توجه به اینکه شهرها مهم‌ترین عوامل ناپایداری در جهان‌اند، دستیابی به توسعه پایدار شهری از مهم‌ترین اولویت‌های در رسیدن به توسعه پایدار است. عوامل گوناگونی توسعه پایدار شهری را تحت تأثیر قرار می‌دهند اما بسیاری، از توسعه گردشگری به عنوان رکن اصلی توسعه پایدار یاد می‌کنند [۳]. گردشگری دارای مظاهر مختلفی است و یکی از مهم‌ترین آنها، گردشگری فرهنگی است. [۴] گردشگری فرهنگی، رویکرد افراد به سوی جاذبه‌های فرهنگی دور از محل اقامتشان و به منظور جمع‌آوری اطلاعات و تجربیات نو است تا نیازهای فرهنگیشان را تأمین نماید [۵].

* نویسنده مسئول: slitkouhi@pnu.ac.ir

۱- استادیار، گروه معماری و شهرسازی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران
۲- دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد رشته مهندسی معماری، دانشگاه پیام نور،

- نقش کدامیک از عوامل استراتژیک در وضعیت فعلی بخش گردشگری قوی تر است؟
- مجموعه استراتژی‌های مطلوب در راستای توسعه پایدار گردشگری شهر خوی به ترتیب اولویت کدامند؟

۳- روش تحقیق

این تحقیق به لحاظ هدف از نوع کاربردی و به لحاظ روش از نوع توصیفی-تحلیلی است. جمع‌آوری داده‌ها مبتنی بر بررسی‌های کتابخانه‌ای و مطالعات میدانی انجام شده است. سپس مجموعه یافته‌ها، توسط ابزار SOWT، طبقه‌بندی شده‌اند. تکنیک SOWT و یکی از روش‌های اساسی جهت ایجاد نظم و مناسبات ویژه بین مسائل استراتژیک است و از بهترین تکنیک‌ها برای تحلیل و هدایت محیط محسوب می‌شود [۹]. اما استفاده از این ابزار به علت نزدیک بودن و برابری میزان اثرگذاری عوامل مورد سنجش گاه دشوار بوده و با مشکلاتی رو به رو می‌شود. بنابراین کارتیل و همکاران در سال ۲۰۰۰ و نیز استیوارت و همکاران در سال ۲۰۰۲ تحلیل سلسله مراتبی AHP را با SOWT ترکیب کردند و روش ترکیبی جدیدی برای بهبود کاربرد مدل SOWT، به نام (SOWT-AHP) ارائه دادند [۱۰]. در این مدل ارزش‌گذاری و وزن‌دهی عوامل توسط مدل AHP صورت می‌گیرد. مدل AHP یکی از فرآیندهای تحلیل سلسله مراتبی است که سنجش و میزان اثرگذاری عوامل و گزینه‌های مختلف در آن با استفاده از تشکیل نمودار سلسله مراتب و انجام مقایسات زوجی صورت می‌گیرد. در این روش عناصر هر سطح نسبت به عنصر مربوطه خود در سطح بالاتر به صورت زوجی مقایسه شده و وزن آن محاسبه می‌گردد، سپس با تلفیق این وزن‌ها، وزن نهایی هر گزینه مشخص می‌شود. معمولاً در مقایسه زوجی این عناصر، از وزن‌دهی در یک طیف ۹ درجه‌ای استفاده می‌شود که به صورت زیر تعریف می‌شود:

جدول ۱: طیف وزن‌دهی ۹ گزینه‌ای بر پایه مدل AHP تولید شده توسط نگارندگان

کاملاً مهم‌تر	بینابین	مهم‌تر	بینابین	مهم	بینابین	مهم‌تر	بینابین	کمی مهم‌تر	بینابین	یکسان
۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۱	۱

۴- قلمرو تحقیق

شهر خوی مرکز شهرستان خوی با پهناهای حدود ۳۰ کیلومتر مربع در شمال استان آذربایجان غربی، در عرض جغرافیایی ۳۲° و ۳۸° شمالی و طول جغرافیایی ۵۸° و ۴۴° شرقی و با ارتفاع ۱۱۰۳ متر از سطح دریا می‌باشد. این شهر از قدیم‌الایام به علت همسایگی با دو کشور خارجی و عبور راه ابریشم از آن، دارای اهمیت استراتژیک، نظامی و سیاسی بوده است. میراث فرهنگی خوی شامل بازار قدیمی خوی؛ مقبره آل یعقوب؛ آرامگاه و منار شمس تبریزی؛ دروازه سنگی؛ کلیسای سورپ

ولی این ارقام در مقام مقایسه با پتانسیل‌های توسعه توریسم در این کشور بسیار ناچیز است [۳]. متأسفانه ایران علی‌رغم برخورداری از ظرفیت‌های فراوان گردشگری از نظر اخذ درآمد در این صنعت رتبه ۶۰ و از نظر هزینه رتبه ۴۰ را داراست [۶] اما می‌توان با شناخت و معرفی پتانسیل‌های موجود، برنامه‌ریزی‌های هدفمند، بهره‌گیری از تجارب کارشناسان و توسعه زیرساخت‌ها [۷] به آن دست یافت. به خصوص اینکه اغلب گردشگران خاورمیانه، گردشگران فرهنگی هستند و کشورمان به لحاظ نزدیکی به اروپا و برخورداری از منابع گردشگری، نسبت به سایر کشورهای منطقه از مزیت بیشتری برای توسعه گردشگری فرهنگی بهره‌مند است [۸]. این امر در مورد شهرهای مرزی به علت قرابت با کشورهای همسایه نمود گسترده‌تری نیز دارد. در میان این شهرها، خوی یکی از شهرهای دارای پیشینه غنی و منابع فرهنگی است که به‌رغم بهره‌مندی از موقعیت استراتژیک و قابلیت گسترده برای توسعه گردشگری، همچنان مهجور مانده است. بنابراین شایسته است در راستای تحقق توسعه پایدار در آن، عوامل توسعه گردشگری این شهر را در ابعاد مختلف بررسی و تحلیل نمود.

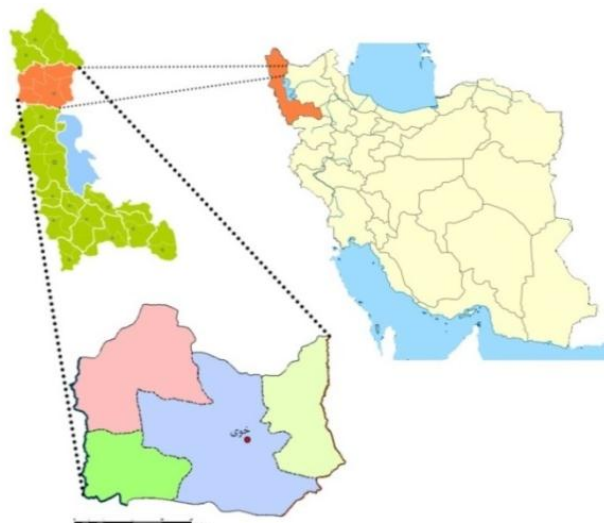
۲- اهداف و سؤالات تحقیق

هدف اصلی این تحقیق ارزیابی ظرفیت‌های توسعه گردشگری فرهنگی شهر خوی بر اساس چهارچوب نظری توسعه پایدار گردشگری و ارائه راهبردهای درخور می‌باشد. در این تحقیق پس از مشخص شدن ظرفیت‌های توسعه گردشگری شهر مذکور به‌منظور کاربردی نمودن تحقیق، راهکارهای توسعه گردشگری فرهنگی این شهر با توجه به ارزش و اثرگذاری جمیع عوامل ارائه شده است. بنابراین تحقیق حاضر در پی پاسخگویی به سؤالات اصلی زیر است:

- عوامل درون‌زا و برون‌زای محدوده مورد مطالعه در راستای توسعه پایدار گردشگری چیست؟

در پژوهش حاضر به منظور ارزش‌گذاری عوامل طبقه‌بندی شده در مدل SOWT، پرسشنامه‌ای بر مبنای مقایسه زوجی بر پایه مدل تحلیل سلسله مراتبی AHP، تهیه و نسبت به وزن‌دهی و اولویت‌بندی عوامل توسط کارشناسان اقدام شده است. لازم به ذکر است که تحلیل در این مرحله از نوع تک‌معیاره بوده و برای محاسبه وزن نهایی هر یک از عوامل، از روش تقریبی میانگین حساسی استفاده شده است. در نهایت بعد از وزن‌دهی و تعیین اولویت‌ها، با استفاده از ماتریس تصمیم‌گیری SWOT، راهبردهایی برای توسعه گردشگری فرهنگی شهر خوی ارائه شده است.

سرگین؛ دژ بسطام؛ پل‌های خاتون و قطور؛ مسجد مطلب خان؛ خانه‌های قدیمی یوسفی و کبیری و صنایع‌دستی آن نیز شامل فرش‌بافی، گلیم‌بافی، جاجیم‌بافی و... است (پورتال رسمی فرمانداری شهرستان خوی) در تصویر ۱ موقعیت شهر خوی، نسبت به استان آذربایجان غربی و کشور را مشاهده می‌فرمایید.

شکل ۱. موقعیت شهر خوی نسبت به استان آذربایجان غربی و کشور (مأخذ: پورتال رسمی فرمانداری شهر خوی)

۵- مبانی نظری

کاربرد اصطلاح توسعه پایدار برای اولین بار در اواسط دهه ۱۹۷۰ به "باربارا وارد"^۱ نسبت داده می‌شود [۱۱] اما نقش اساسی در تبیین آن، به کنفرانس محیط زیست استکهلم^۲، کمیسیون جهانی محیط‌زیست و توسعه^۳ و کنفرانس ریودوژانیرو^۴ مربوط می‌شود. توسعه پایدار، توسعه‌ای است که نیازهای نسل حاضر را بدون خدشه به توانایی نسل‌های آینده در تأمین نیازهای خود برآورده می‌کند [۱۲] اهداف آن به ۳ دسته اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی تقسیم می‌شود [۲]. اما پژوهشگران، به این نتیجه رسیده‌اند که توسعه پایدار دربرگیرنده بعد فرهنگی نیز می‌باشد [۱۳] و تحقق توسعه پایدار نیازمند هماهنگی میان همه این ۴ بعد است [۱۴] و هرگاه توازن این اجزاء برهم بخورد، پایداری خدشه‌دار خواهد شد [۲]. عمده‌ترین مباحث توسعه پایدار در حوزه‌ی توسعه‌ی پایدار شهری مطرح می‌شود [۱۵] چراکه شهرها، عامل اصلی ناپایداری در جهان هستند. بنابراین، شناخت عوامل اصلی در دستیابی به پایداری شهری ضروری است [۱۶]. در این راستا عوامل متعددی معرفی شده‌اند اما زمینه‌ای که بسیار مورد توجه قرار گرفته، صنعت گردشگری است. به طوری که از آن به

عنوان رکن اصلی توسعه پایدار یاد می‌کنند [۳] این صنعت امروزه یکی از منابع اصلی درآمد ملی و [۱۷] و سومین صنعت پردرآمد دنیا است [۶].

گردشگری علاوه بر تأثیرات اقتصادی، دارای اثرات گسترده اجتماعی- فرهنگی نیز می‌باشد که این آثار از جمله مهم‌ترین ملاحظات توسعه گردشگری به شمار می‌روند [۱۸]. تأثیرات زیست‌محیطی گردشگری، متأسفانه بیشتر شامل اثرات منفی مثل آلودگی‌های هوا، خاک، آب و... است [۱۹]. بنابراین گردشگری که تا اواخر دهه ۱۹۷۰ به عنوان فعالیت بدون آلودگی شناخته می‌شد [۲۰]؛ از دهه ۱۹۸۰، به دغدغه‌ای برای محققان تبدیل شده [۲۱] و سبب مطرح شدن بحث توسعه گردشگری پایدار شد [۲۲]. گردشگری پایدار مظاهر مختلفی دارد که یکی از مهم‌ترین آنها، گردشگری فرهنگی است [۴]. گردشگری فرهنگی، رویکرد افراد بسوی جاذبه‌های فرهنگی دور از محل اقامتشان و به منظور جمع‌آوری اطلاعات و تجربیات نو است تا نیازهای فرهنگی‌شان تأمین شود [۵].

امروزه گردشگری فرهنگی بخش مهمی از تقاضای اصلی گردشگری جهانی را تشکیل داده است اما متأسفانه نقش آن در کشورمان بسیار کم‌رنگ است. بنابراین شناخت موانع موجود در مسیر آن ضروری بنظر می‌رسد [۲۳] البته پیشنهادهایی برای رونق بیشتر آن ارائه شده است اما برای توسعه اصولی، باید به بررسی‌های دقیق‌تر در شهرهای مستعد پرداخت [۲۳]. بنابراین بررسی و شناخت پتانسیل‌ها و موانع گردشگری فرهنگی هر شهر و ارائه راهکارهای توسعه مناسب آن ضروری است. در این راستا چندین چهارچوب مفهومی معرفی شده است که مدل‌های ترکیبی SOWT-AHP از آن جمله می‌باشد و در پژوهش حاضر نیز برای شناخت پتانسیل‌ها و موانع گردشگری فرهنگی شهر خوی و ارائه راهکارهای مناسب جهت توسعه آن، از این مدل بهره گرفته شده است.

۶- بحث اصلی

با توجه به اینکه حوزه گردشگری شهر خوی تا کنون فاقد سند راهبردی مصوب بوده است، بنابراین در چهارچوب اهداف و اصول توسعه پایدار گردشگری، تحلیل موقعیت صورت گرفته است. در این راستا پس از مطالعات اسنادی و کتابخانه‌ای مهم‌ترین عوامل درون‌زا و عوامل برون‌زای مؤثر بر توسعه گردشگری فرهنگی شهر خوی شناسایی و سپس شاخص‌ترین عوامل آن‌گزینش و در نهایت با ادغام چند مورد از آن‌ها، جدول شماره ۱ که در زیر مشاهده می‌کنید تهیه شده است.

جدول ۲: عوامل درون‌زا و برون‌زای مؤثر در توسعه گردشگری فرهنگی شهر خوی تولید شده توسط نگارندگان

عوامل درون‌زای مؤثر در توسعه گردشگری فرهنگی شهر خوی

- (S1): وجود آداب و رسوم و فرهنگ محلی و برخورداری از صنایع‌دستی متنوع؛
 قوت‌ها (S2): قرارگیری در موقعیت خاص جغرافیایی (۱- نزدیکی به کشورهای همسایه، ۲- برخورداری از آب و هوای مطبوع)؛
 (S3): وجود عناصر با ارزش و دیدنی تاریخی، فرهنگی، مذهبی همچون مساجد، بازار، خانه‌های قدیمی و...؛

(S4) وجود اکثریت جوان با حس مهمان نوازی، همکاری و مشارکت بالا در نتیجه برخورداری از نیروی انسانی کارآمد؛

(S5): هزینه پایین تر مسافرت نسبت به شهرهای توریستی اطراف؛

(S6): برخورداری از زیرساخت‌ها و حمل و نقل مناسب و دسترسی به جاده‌های اصلی و نوار ترانزیتی کشور و نیز امکان توسعه آن.

(W1): ضعف برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری دولتی و خصوصی در زمینه گردشگری و عدم هماهنگی بین سازمان‌های مربوطه؛

(W2): کمبود نیروی آموزش‌دیده و نیز علائم راهنمایی برای هدایت و راهنمایی گردشگران و نیز کمبود امکانات و تسهیلات اقامتی؛

(W3): عدم استفاده از توان‌های گردشگری منطقه در ایجاد اشتغال با وجود نیروی انسانی جوان و کارآمد؛

(W4): عدم معرفی صحیح جاذبه‌های گردشگری و ضعف تبلیغات در صنعت گردشگری؛

(W5): عدم رونق اقتصادی در همه بخش‌های گردشگری و در تمامی فصول سال در نتیجه عدم اعتماد برای سرمایه‌گذاری؛

(W6): وجود کاربری‌های نامناسب در اطراف جاذبه‌های توریستی و مناطق گردشگری.

ضعف‌ها

عوامل برون‌زای مؤثر در توسعه گردشگری فرهنگی شهر خوی

(O1): برنامه‌ریزی مناسب جهت بهره‌مندی از منابع فرهنگی - تاریخی و برگزاری همایش، نمایشگاه و جشنواره‌های بین‌المللی، ملی و منطقه‌ای؛

(O2): افزایش توجه و حمایت بخش‌های دولتی و خصوصی با رویکرد تشویق مردم به سفر، اشتغالزایی و جذب سرمایه‌گذاری و کسب درآمدهای ارزی؛

(O3): وجود پتانسیل احداث کاربری‌های مناسب گردشگری جهت استفاده ساکنین و گردشگران؛

(O4): امکان توسعه تأسیسات زیربنایی و روبنایی و افزایش ارتباطات جاده‌ای، ریلی و هوایی؛

(O5): امکان مشارکت‌های مردمی در طرح‌های توسعه شهری از نظر اقتصادی با استفاده از آموزش‌های تخصصی در زمینه گردشگری برای نیروهای انسانی جوان و ایجاد اشتغال؛

(O6): امکان شناخته شدن به عنوان قطب گردشگری در منطقه و ایجاد بازارهای منطقه‌ای و گسترش مبادلات فرهنگی و تجاری با کشورهای همسایه.

فرصت‌ها

(T1): تحریم اقتصادی و تبلیغات منفی علیه ایران در نظام جهانی خصوصاً از طرف مناطق گردشگری رقیب منطقه و در نتیجه تمایل بیشتر مسافرت به سایر مناطق؛

(T2): عدم سرمایه‌گذاری کافی برای گردشگری و عدم تخصیص بودجه، مجوز و تسهیلات لازم جهت ساماندهی، حفاظت، مرمت و بازسازی آثار تاریخی؛

(T3): عدم آگاهی گردشگران از وجود جاذبه‌های متنوع تاریخی، فرهنگی و طبیعی و عدم وجود نیروی متخصص در حوزه‌های برنامه‌ریزی، تبلیغات، راهنمایی گردشگران و ...؛

تهدیدها

(T4): پیامدهای منفی گردشگری از جمله پیامدهای زیست‌محیطی، خسارت به آثار باستانی و تاریخی، از بین رفتن آداب و رسوم محلی در اثر ورود گردشگران و تورم و گرانی؛

(T5): عدم کسب درآمد مناسب به دلیل کوتاه بودن مدت اقامت گردشگران و پراکنش نامناسب فصلی صنعت گردشگری خصوصاً در زمستان به علت آب و هوای سرد کوهستانی؛

(T6): مهاجر فرست بودن منطقه.

ارزیابی "۱" خواهد بود.

نتایج حاصل از پرسشنامه‌ها، در یک جدول، به عنوان جدول مینا جمع‌آوری و همان‌طور که پیش‌تر نیز به آن اشاره شد؛ به شیوه روش تقریبی میانگین حسابی، نرمالیزه، وزن‌دهی و تعیین اولویت شدند. در این روش جهت نرمالیزه کردن جدول مینا، ابتدا مجموع نتایج ارزیابی هر عامل نسبت به عوامل دیگر به شکل ستونی محاسبه و سپس نتایج هر یک از عوامل در هر ستون بر این مجموع تقسیم می‌شوند به طوری که بعد از نرمالیزه شدن جمع نتایج در هر ستون برابر عدد "یک" خواهد بود. جداول (۳-۵) در ذیل چگونگی طی این مراحل را برای نتایج حاصل از پرسشنامه مبنی بر ارزیابی نقاط قوت را نشان می‌دهند.

در مرحله بعد با استفاده از روش میدانی و با بکارگیری ابزار پرسشنامه، این عوامل توسط ۶۰ نفر از کارشناسان به روش مقایسه زوجی بر پایه مدل AHP و با عنایت به طیف ۹ درجه‌ای که شرح آن پیش‌تر آورده شد؛ مورد ارزیابی قرار گرفته‌اند. به عنوان مثال در ارزیابی نقاط قوت، اگر از نظر کارشناس پاسخ‌دهنده، در توسعه گردشگری فرهنگی خوی، عامل S1 نسبت به عوامل S2 و S3 به ترتیب، کاملاً مهم‌تر و مهم‌تر ارزیابی شود، جدول پرسشنامه به صورت زیر پر شده است:

بدیهی است که در جدول فوق، با توجه به ارزیابی معکوس عوامل در ردیف‌های بعدی، نتیجه ارزیابی نیز به صورت معکوس پر خواهد شد و نیز هر عامل در مقام مقایسه با خود دارای درجه

جدول ۳: شیوه ارزیابی عوامل توسط کارشناسان پاسخ‌دهنده به پرسشنامه (تولید شده توسط نگارندگان)

مقایسه زوجی	S1	S2	S3	S4	S5	S6
S1	۱	۹	۷			
S2	۱÷۹	۱				
S3		۱÷۷	۱			
S4				۱		
S5					۱	
S6						۱

جدول ۴: جدول مینا، نتایج حاصل از پرسشنامه‌ها مبنی ارزیابی نقاط قوت (تولید شده توسط نگارندگان)

مقایسه زوجی	S1	S2	S3	S4	S5	S6
S1	1	۲.۲۳۴	۰.۲۵۲	۴.۵۶۰	۴.۵۰۲	۲.۷۹۶
S2	۰.۴۴۷	۱	۰.۲۴۱	۳.۶۷۷	۳.۸۸۸	۱.۸۱۴
S3	۳.۹۵۵	۴.۱۳۳	۱	۶.۱۳۳	۵.۶۶۶	۲.۹۹۰
S4	۰.۲۱۹	۰.۲۷۱	۰.۱۶۳	۱	۱.۵۳۲	۱.۴۵۳
S5	۰.۲۲۲	۰.۲۵۷	۰.۱۷۶	۰.۶۵۲	۱	۰.۳۴۶
S6	۰.۳۵۷	۰.۵۵۱	۰.۳۳۴	۰.۶۸۸	۲.۸۸۷	۱
حاصل جمع ستونی	۶.۲۰۰	۸.۴۴۶	۲.۱۶۶	۱۶.۷۱۰	۱۹.۴۷۵	۱۰.۳۹۹

جدول ۵: نرمالیزه کردن داده‌های جدول ۴ (تولید شده توسط نگارندگان)

جدول نرمالیزه	S1	S2	S3	S4	S5	S6
S1	۱÷۶.۲	۲.۲۳۴÷۸.۴۴۶	۰.۲۵۲÷۲.۱۶۶	۴.۵۶۰÷۱۶.۷۱	۴.۵۰۲÷۱۹.۴۷۵	۲.۷۹۶÷۱۰.۳۹۹
S2	۰.۴۴۷÷۶.۲	۱÷۸.۴۴۶	۰.۲۴۱÷۲.۱۶۶	۳.۶۷۷÷۱۶.۷۱	۳.۸۸۸÷۱۹.۴۷۵	۱.۸۱۴÷۱۰.۳۹۹
S3	۳.۹۵۵÷۶.۲	۴.۱۳۳÷۸.۴۴۶	۱÷۲.۱۶۶	۶.۱۳۳÷۱۶.۷۱	۵.۶۶۶÷۱۹.۴۷۵	۲.۹۹۰÷۱۰.۳۹۹
S4	۰.۲۱۹÷۶.۲	۰.۲۷۱÷۸.۴۴۶	۰.۱۶۳÷۲.۱۶۶	۱÷۱۶.۷۱	۱.۵۳۲÷۱۹.۴۷۵	۱.۴۵۳÷۱۰.۳۹۹
S5	۰.۲۲۲÷۶.۲	۰.۲۵۷÷۸.۴۴۶	۰.۱۷۶÷۲.۱۶۶	۰.۶۵۲÷۱۶.۷۱	۱÷۱۹.۴۷۵	۰.۳۴۶÷۱۰.۳۹۹
S6	۰.۳۵۷÷۶.۲	۰.۵۵۱÷۸.۴۴۶	۰.۳۳۴÷۲.۱۶۶	۰.۶۸۸÷۱۶.۷۱	۲.۸۸۷÷۱۹.۴۷۵	۱÷۱۰.۳۹۹
حاصل جمع ستونی	۱	۱	۱	۱	۱	۱

ارزیابی نقاط ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای توسعه گردشگری فرهنگی شهر خوی، چنانچه در ادامه در جداول (۷-۱۲) مشاهده می‌فرمایید، مورد وزن‌دهی و اولویت‌بندی قرار گرفته‌اند. لازم به ذکر است که در ادامه جداول مربوط به "نرمالیزه کردن" و "وزن‌دهی و الویت‌بندی" ادغام شده‌اند.

سپس با توجه به تک معیاره بودن ارزیابی، وزن نهایی هر عامل با استفاده از محاسبه میانگین نتایج نرمالیزه شده هر ردیف قابل محاسبه خواهد بود. بدیهی است که در مرحله نهایی، تعیین اولویت کلیه عوامل با توجه به وزن نهایی به دست آمده صورت می‌پذیرد. به همین ترتیب نتایج حاصل از پرسشنامه‌ها مبنی بر

جدول ۶: وزن‌دهی و الویت‌بندی نقاط قوت، با استفاده از نرمالیزه کردن داده‌های جدول ۵ (تولید شده توسط نگارندگان)

جدول نرمالیزه	S1	S2	S3	S4	S5	S6	وزن هر عامل حاصل از میانگین هر ردیف	اولویت‌ها
S1	۰.۱۶۱	۰.۲۶۵	۰.۱۱۶	۰.۲۷۳	۰.۲۳۱	۰.۲۶۹	۰.۲۱۹	۲
S2	۰.۰۷۲	۰.۱۱۸	۰.۱۱۱	۰.۲۲۰	۰.۲۰۰	۰.۱۷۴	۰.۱۴۹	۳
S3	۰.۶۳۸	۰.۴۸۹	۰.۴۶۲	۰.۳۶۷	۰.۲۹۱	۰.۲۸۸	۰.۴۲۲	۱
S4	۰.۰۳۵	۰.۰۳۲	۰.۰۷۶	۰.۰۶۰	۰.۰۷۹	۰.۱۴۰	۰.۰۷۰	۵
S5	۰.۰۳۶	۰.۰۳۱	۰.۰۸۱	۰.۰۳۹	۰.۰۵۱	۰.۰۳۳	۰.۰۴۵	۶
S6	۰.۰۵۸	۰.۰۶۵	۰.۱۵۴	۰.۰۴۱	۰.۱۴۸	۰.۰۹۶	۰.۰۹۳	۴

جدول ۷: نتایج حاصل از پرسشنامه‌ها مبنی ارزیابی نقاط ضعف (تولید شده توسط نگارندگان)

مقایسه زوجی	W1	W2	W3	W4	W5	W6
W1	۱	۳.۵۰۲	۳.۷۴۲	۲.۸۶۹	۲.۹۶۸	۶.۰۶۶
W2	۰.۲۸۵	۱	۰.۷۸۴	۰.۳۹۴	۲.۱۶۱	۳.۵۵۷
W3	۰.۲۶۷	۱.۲۷۵	۱	۰.۲۷۸	۱.۸۸۷	۲.۳۶۶
W4	۰.۳۴۸	۲.۵۳۸	۳.۵۸۵	۱	۲.۶۳۸	۵.۱۳۳
W5	۰.۳۳۶	۰.۴۶۲	۰.۵۲۹	۰.۳۷۹	۱	۳.۴۳۶
W6	۰.۱۶۴	۰.۲۸۱	۰.۴۲۲	۰.۱۹۴	۰.۲۹۱	۱
جمع ستونی	۲.۴	۹.۰۵۸	۱۰.۰۶۲	۵.۱۱۴	۱۰.۹۴۵	۲۱.۵۵۸

جدول ۸: وزن‌دهی و الویت‌بندی نقاط ضعف، با استفاده از نرمالیزه کردن داده‌های جدول ۷ (تولید شده توسط نگارندگان)

جدول نرمالیزه	W1	W2	W3	W4	W5	W6	وزن هر عامل حاصل از میانگین هر ردیف	اولویت‌ها
W1	۰.۴۱۷	۰.۳۸۷	۰.۳۷۲	۰.۵۶۱	۰.۲۷۱	۰.۲۸۱	۰.۳۸۱	۱
W2	۰.۱۱۹	۰.۱۱۰	۰.۰۷۸	۰.۰۷۷	۰.۱۹۷	۰.۱۶۵	۰.۱۲۴	۳
W3	۰.۱۱۱	۰.۱۴۱	۰.۰۹۹	۰.۰۵۴	۰.۱۷۳	۰.۱۱۰	۰.۱۱۴	۴
W4	۰.۱۴۵	۰.۲۸۰	۰.۳۵۶	۰.۱۹۶	۰.۲۴۱	۰.۲۳۸	۰.۲۴۲	۲
W5	۰.۱۴۰	۰.۰۵۱	۰.۰۵۳	۰.۰۷۴	۰.۰۹۱	۰.۱۵۹	۰.۰۹۴	۵
W6	۰.۰۶۸	۰.۰۳۱	۰.۰۴۲	۰.۰۳۸	۰.۰۲۷	۰.۰۴۷	۰.۰۴۲	۶
جمع ستونی	۱	۱	۱	۱	۱	۱	1	

جدول ۹: نتایج حاصل از پرسشنامه‌ها مبنی ارزیابی فرصت‌ها (تولید شده توسط نگارندگان)

مقایسه زوجی	O1	O2	O3	O4	O5	O6
O1	۱	۰.۲۳۰	۲.۰۶۰	۱.۴۴۸	۳.۵۵۰	۱.۲۸۲
O2	۴.۳۳۳	۱	۳.۶۱۳	۳.۲۸۹	۳.۰۸۰	۱.۵۶۵
O3	۰.۴۸۵	۰.۲۷۶	۱	۰.۵۴۶	۲.۷۲۶	۱.۲۱۸
O4	۰.۶۹۰	۰.۳۰۴	۱.۸۳۱	۱	۲.۹۶۰	۱.۰۲۶
O5	۰.۲۸۱	۰.۳۲۴	۰.۳۶۶	۰.۳۳۷	۱	۰.۵۲۳
O6	۰.۷۸۰	۰.۶۳۸	۰.۸۲۱	۰.۹۷۴	۱.۹۱۲	۱
جمع ستونی	۷.۵۶۹	۲.۷۷۲	۹.۶۹۱	۷.۵۹۴	۱۵.۲۲۸	۶.۶۱۴

جدول ۱۰: وزن‌دهی و الویت‌بندی فرصت‌ها، با استفاده از نرمالیزه کردن داده‌های جدول ۹ (تولید شده توسط نگارندگان)

جدول نرمالیزه	O1	O2	O3	O4	O5	O6	وزن هر عامل حاصل از میانگین هر ردیف	اولویت‌ها
O1	۰.۱۳۲	۰.۰۸۳	۰.۲۱۲	۰.۱۹۱	۰.۲۳۳	۰.۱۹۴	۰.۱۷۴	۲
O2	۰.۵۷۳	۰.۳۶۱	۰.۳۷۳	۰.۴۳۳	۰.۲۰۲	۰.۲۳۷	۰.۳۶۳	۱
O3	۰.۰۶۴	۰.۰۹۹	۰.۱۰۳	۰.۰۷۲	۰.۱۷۹	۰.۱۸۴	۰.۱۱۶	۵
O4	۰.۰۹۱	۰.۱۱۰	۰.۱۸۹	۰.۱۳۲	۰.۱۹۴	۰.۱۵۵	۰.۱۴۵	۳
O5	۰.۰۳۷	۰.۱۱۷	۰.۰۳۸	۰.۰۴۴	۰.۰۶۶	۰.۰۷۹	۰.۰۶۳	۶
O6	۰.۱۰۳	۰.۲۳۰	۰.۰۸۵	۰.۱۲۸	۰.۱۲۶	۰.۱۵۱	۰.۱۳۷	۴
جمع ستونی	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	

جدول ۱۱: نتایج حاصل از پرسشنامه‌ها مبنی ارزیابی تهدیدها (تولید شده توسط نگارندگان)

مقایسه زوجی	T1	T2	T3	T4	T5	T6
T1	۱	۴.۶۵۴	۴.۱۲۰	۶.۷۳۳	۵.۸۱۳	۶.۸۰۰
T2	۰.۲۱۴	۱	۰.۴۵۸	۵.۰۰۰	۳.۲۹۸	۵.۷۴۰
T3	۰.۲۴۲	۲.۱۷۹	۱	۶.۰۶۶	۴.۴۸۸	۵.۵۳۳
T4	۰.۱۴۸	۰.۲۰۰	۰.۱۶۴	۱	۰.۲۶۶	۱.۶۶۲
T5	۰.۱۷۲	۰.۳۰۳	۰.۲۲۲	۳.۷۵۵	۱	۲.۷۵۰
T6	۰.۱۴۷	۰.۱۷۴	۰.۱۸۰	۰.۶۰۱	۰.۳۶۳	۱
جمع ستونی	۱.۹۲۳	۸.۵۱۰	۶.۱۴۴	۲۳.۱۵۵	۱۵.۲۲۸	۲۳.۴۸۵

جدول ۱۲: وزن دهی و اولویت بندی تهدیدها، با استفاده از نرمالیزه کردن داده‌های جدول ۱۱ (تولید شده توسط نگارندگان)

اولویت‌ها	وزن هر عامل حاصل از میانگین هر ردیف	T1	T2	T3	T4	T5	T6	جدول نرمالیزه
۱	۰.۴۴۹	۰.۵۲۰	۰.۵۴۶	۰.۶۷۰	۰.۲۹۱	۰.۳۸۲	۰.۲۸۹	T1
۳	۰.۱۶۳	۰.۱۱۱	۰.۱۱۸	۰.۰۷۵	۰.۲۱۶	۰.۲۱۷	۰.۲۴۴	T2
۲	۰.۲۲۳	۰.۱۲۶	۰.۲۵۶	۰.۱۶۳	۰.۲۶۲	۰.۲۹۵	۰.۲۳۶	T3
۵	۰.۰۴۳	۰.۰۷۷	۰.۰۲۴	۰.۰۲۷	۰.۰۴۳	۰.۰۱۷	۰.۰۷۱	T4
۴	۰.۰۸۴	۰.۰۸۹	۰.۰۳۶	۰.۰۳۶	۰.۱۶۲	۰.۰۶۵	۰.۱۱۷	T5
۶	۰.۰۳۶	۰.۰۷۷	۰.۰۲۰	۰.۰۲۹	۰.۰۲۶	۰.۰۲۴	۰.۰۴۳	T6
۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	جمع ستونی

در مرحله نهایی با استفاده از ۳ اولویت اول هر بخش و جدول تصمیم‌گیری SOWT، راهبردهایی برای توسعه گردشگری فرهنگی شهر خوی و به تبع آن توسعه پایدار این شهر ارائه شده است. این راهبردها شامل راهبردهای تهاجمی (که بهره‌گیری از نقاط از پتانسیل‌ها و قابلیت‌های نهفته و بالقوه را به حداکثر می‌رسانند)، بازنگری (با کاستن از نقاط ضعف

درونی، میزان استفاده از فرصت‌های بیرونی را ارتقاء می‌بخشد)، تنوع (که با بهره‌گیری از نقاط قوت درونی در جهت کاهش و یا رفع خطرات و تهدیدهای محیط خارجی استفاده می‌شود)، و تدافعی (که از ترمیم نقاط ضعف برای برون‌رفت از تهدیدات خارجی استفاده می‌کند) می‌باشند که در جدول ۱۱، در زیر مشاهده می‌فرمایید.

جدول ۱۳: راهبردهای توسعه گردشگری فرهنگی شهر خوی بر اساس ماتریس تصمیم‌گیری SOWT (تولید شده توسط نگارندگان)

راهبردهای توسعه گردشگری فرهنگی شهر خوی	مهم‌ترین فرصت‌ها	مهم‌ترین تهدیدها
(O2)	(O1)	(O4)
(S3)	راهبردهای رقابتی - تهاجمی (SO)	راهبردهای تنوع (ST)
(S1)	SO1: توجه و حمایت و سرمایه‌گذاری بخش‌های دولتی و خصوصی به شهر خوی و نیز کسب سرمایه‌گذاری‌های خارجی و اعمال رویکردهای تشویقی گردشگران برای بازدید از عناصر ارزشمند تاریخی، فرهنگی و مذهبی این شهر و کسب درآمد از این راه خصوصاً درآمدهای ارزی؛	ST1: تبلیغات گسترده در رسانه‌ها درباره فرهنگ غنی کشور و منطقه و قابلیت‌های بالای گردشگری با تأکید بر وجود عناصر ارزشمند تاریخی و فرهنگی و از بین بردن ذهنیت بد در مورد کشور؛
(S2)	SO2: بهره‌گیری از آداب و رسوم و فرهنگ محلی غنی و صنایع دستی این شهر جهت برگزاری همایش، نمایشگاه و جشنواره‌های متعدد بین‌المللی، ملی و منطقه‌ای؛	ST2: توسعه شبکه‌های اطلاعات گردشگری و خدمات اطلاع‌رسانی درباره آداب و رسوم محلی و برخورداری از صنایع دستی و منابع فرهنگی و تاریخی گردشگری و نیز توسعه امکانات و مراکز آموزشی جهت پرورش نیروهای متخصص در این راستا؛
	SO3: توسعه تأسیسات زیربنایی و روبنایی و	ST3: جلب مشارکت‌های بخش‌های دولتی و

افزایش ارتباطات جاده‌ای، ریلی و هوایی جهت بهره‌مندی از موقعیت‌های ویژه حاصل از قرارگیری خاص جغرافیایی این شهر در منطقه.

خصوصی و مردمی برای ترویج و حفاظت و بهره‌مندی پایدار از منابع طبیعی و تاریخی و فرهنگی گردشگری و جلوگیری از تخریب محیط‌زیست و آثار ارزشمند تاریخی- فرهنگی و برنامه‌ریزی جهت مرمت و بازسازی آن‌ها.

راهبردهای بازنگری (WO)

WO1: تغییر در برنامه‌ها و سیاست‌های توسعه منطقه به گردشگری فرهنگی و سرمایه‌گذاری مشترک دولتی و خصوصی در این زمینه و نیز تعامل و هم‌فکری بین مسئولان منطقه و سازمان‌های مرتبط با گردشگری در پیشبرد طرح‌های توسعه گردشگری؛

WO2: برنامه‌ریزی مناسب جهت برگزاری همایش، نمایشگاه و جشنواره‌های مختلف مرتبط با منابع فرهنگی و تاریخی همراه با تبلیغات گسترده رسانه‌ای و آگاه‌سازی عمومی درباره این برنامه‌ها؛

WO3: ایجاد مراکز آموزشی برای پرورش نیروی متخصص در زمینه گردشگری و تربیت راهنماهای خبره و نیز توسعه تأسیسات گردشگری و تأسیسات زیربنایی و روبنایی و امکانات ارتباطی خصوصاً ارتباطات ریلی.

راهبردهای تدافعی (WT)

WT1: برنامه‌ریزی جهت کسب سرمایه‌گذاری‌های دولتی و خصوصی و حمایت‌های قانونی از آنها و ایجاد فضای امن و مطمئن جهت توسعه صنعت گردشگری و تبلیغات در این راستا و جلوگیری از اخبار مخرب و مغرضانه دیگر کشورها و جلب اعتماد عمومی در جهان از این رهگذر؛

WT2: توسعه برنامه‌های تبلیغات و اطلاع‌رسانی و آموزش‌های خاص در این زمینه و معرفی این منطقه به عنوان منطقه گردشگری برخوردار از جاذبه‌های متنوع گردشگری تاریخی، فرهنگی و طبیعی؛

WT3: کسب سرمایه‌گذاری و تخصیص بودجه جهت گسترش امکانات و تأسیسات گردشگری و رسیدگی به وضعیت آثار ارزشمند تاریخی و فرهنگی.

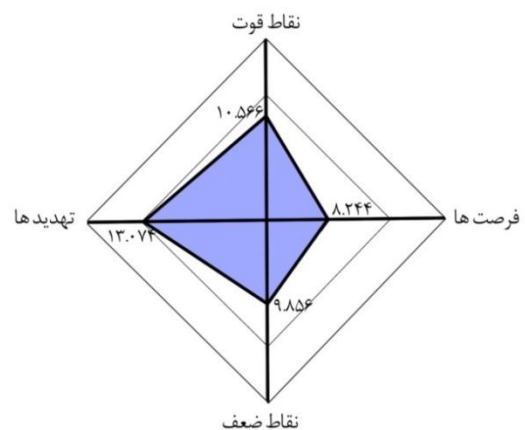
مهم‌ترین نقاط ضعف (W1)

تصویر ۲، در زیر نمودار تطبیقی SOWT از گردشگری فرهنگی شهر خوی را نشان می‌دهد.

بنابراین به لحاظ دسته‌بندی راهبردها، راهبردهای تنوع، تدافعی، تهاجمی و بازنگری به ترتیب بیشترین اولویت را در توسعه گردشگری فرهنگی شهر خوی و به تبع آن در توسعه پایدار این شهر دارا هستند اما از نظر کسب امتیازهای وزنی، راهبردهای (ST1)، (WT1)، (SO1) و (WO1)، به ترتیب با کسب امتیازهای وزنی (۰.۴۳۵)، (۰.۴۱۵)، (۰.۳۹۲) و (۰.۳۷۲)، مهم‌ترین راهبردها تلقی می‌شوند.

بنابراین مواردی زیر به عنوان مهم‌ترین اقدامات در راستای توسعه گردشگری پایدار شهر خوی، معرفی می‌شوند:

۱. گسترش تبلیغات و اطلاع‌رسانی عناصر فرهنگی - تاریخی شهر خوی به خصوص آرامگاه شمس تبریزی، در رسانه‌های دیداری، شنیداری و نوشتاری به شکل وسیع و ساخت برنامه‌ها و مجموعه‌های مستند در این باره و اقدام هرچه سریعتر در مورد بازسازی و بهسازی عناصر فرهنگی - تاریخی و تلاش برای ثبت جهانی آن‌ها به ویژه آرامگاه‌های شمس و پوریای ولی و نیز پل خاتون که از بیشترین قدمت تاریخی برخوردارند؛
۲. طراحی یک آرام و نشان خاص برای گردشگری این شهر با بهره‌گیری از عناصر گردشگری ارزشمند این شهر جهت معرفی

شکل ۲. نمودار تطبیقی SOWT، از گردشگری فرهنگی شهر خوی (تولید شده توسط نگارندگان)

۷- نتیجه‌گیری

با توجه به وزندهی عوامل مؤثر بر گردشگری فرهنگی شهر خوی، این نتیجه حاصل می‌شود که راهبردهای تنوع به لحاظ کسب امتیاز وزنی (۶.۰۶۶) برای نقاط قوت و کسب امتیاز وزنی (۱۳.۰۷۴) برای تهدیدها، در اولویت راهبردها قرار دارد و راهبردهای بازنگری با توجه به کسب امتیازهای وزنی (۸.۲۲۴) و (۹.۸۵۶) به ترتیب برای فرصت‌ها و نقاط ضعف از کم‌ترین جذابیت برخوردار است.

این شهر به مردم و ایجاد علاقه در ساکنین بومی و بهره‌گیری از مشارکت‌های مردمی خصوصاً نیروهای جوان در توسعه‌ی برنامه‌های توریستی و امور تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری و ایجاد درآمد و اشتغال برای آن‌ها؛

۳. گسترش راه‌های ارتباطی این شهر به خصوص راه‌اندازی ایستگاه راه‌آهن این شهر و اتصال آن به شبکه ریلی کشور و نیز ایجاد پروازهای بیشتر داخلی و خارجی از فرودگاه این شهر و توسعه و تجهیز مسیرهای گردشگری و سرویس‌های درون‌شهری بین اماکن گردشگری، ایجاد و نصب علائم، قوانین و مقررات در این مکان‌ها و تدوین دفترچه‌های راهنما برای گردشگران، آموزش اصولی راهنمایان تور؛

۴. فراهم کردن زیرساخت‌های مناسب اقامتی و غذاخوری با سطوح مختلف که برای همه‌ی اقشار گردشگران پوشش دهد (هتل، رستوران، اقامتگاه و میهمان‌خانه‌های ارزان‌قیمت و خانه‌های اجاره‌ای و...) و نیز فراهم کردن امکانات بین‌راهی مشابه؛

پی‌نوشت

۵. استفاده از سیستم مدیریت یکپارچه و تشکیلات سازمانی منسجم و بهره‌گیری از مدیران تحصیل‌کرده و آگاه به مسائل گردشگری در رأس امور تصمیم‌گیری و اجرایی؛

۶. توسعه بازاریابی در راستای جذب گردشگر از مکان‌های توریست پذیر نزدیک (برقرار روابط حسنه با کشورهای ترکیه و ارمنستان و برگزاری برنامه‌های مشترک توریستی با این کشورها و نیز ترتیب دادن تورهای بین شهری بین شهرهای توریست پذیر داخلی از جمله تبریز، ارومیه و اردبیل)؛

۷. برنامه‌ریزی منسجم برای برقراری شرایط امنیت کامل و پیش‌بینی تبلیغات گسترده برای تغییر ذهنیت بد گردشگران در مورد اوضاع امنیتی، توسط ارگان‌های مربوطه.

امیدواریم با بهره‌گیری درست از منابع و برنامه‌ریزی‌های جامع و اصولی، شاهد توسعه‌ای پایدار از رهگذر گسترش صنعت گردشگری پایدار در شهرهای کشور از جمله شهر تاریخی خوی باشیم.

1. Barbara Mary Ward.

2. United Nations Conference on the Human Environment – Stockholm.

3. World Commission on Environment and Development.

4. United Nations Conference on Environment and Development (UNCED), also known as the “Rio Summit”, “Rio Conference”, and “Earth Summit”.

منابع

- عباسپور، مجید، (۱۳۸۶)، انرژی، محیط زیست و توسعه پایدار، دانشگاه صنعتی شریف، ص ۱۰۰۸.
- کمالی، یحیی، (۱۳۹۱)، روشهای تحلیل و مدل‌های اجرای سیاست‌گذاری توسعه پایدار، نشریه راهبرد توسعه، ش ۲۹، صص ۱۱۸-۱۲۰.
- مشکینی، ابوالفضل و همکار، (۱۳۹۰)، ارزیابی توسعه گردشگری شهر زنجان با استفاده از مدل SOWT، فصلنامه فضای جغرافیایی، ش ۳۵، صص ۳۷-۴۸.
- رحیم مشایی، اسفندیار، (۱۳۸۵)، گردشگری فرهنگی، ابزاری برای گفتگوی تمدن‌ها، دومانه جاده ابریشم، ش ۷۰، ص ۹.
- بونت، لوئیس، (۱۳۸۶)، گردشگری فرهنگی، ترجمه محمدرضا فرزین، دو ماهنامه بررسی‌های بازرگانی، ش ۲۰۷، صص ۵۳-۵۵.
- زندمقدم، محمدرضا و همکار، (۱۳۹۰)، بررسی و مطالعه توان‌های محیطی منطقه لاریجان با تأکید بر توان‌مندی‌های آبهای معدنی در جذب گردشگری، فصلنامه نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی، ش ۲، ص ۱۲۸.
- استلاجی، علیرضا و همکار، (۱۳۹۱)، شناخت توان‌مندی‌های گردشگری و ارائه الگوهای بهینه توسعه گردشگری از دیدگاه جغرافیای کاربردی، فصلنامه جغرافیا، ش ۳۴، صص ۲۵۳.
- محمدپور زرنندی، حسین، (۱۳۹۰)، اقتصاد گردشگری و توسعه پایدار شهری، فصلنامه اقتصاد شهر، ش ۱۲، ص ۱۳.
- Yuksel I, deviren MD, (2007), Using the analytic network process (ANP) in a SWOT analysis – A case study for a textile firm, Information Sciences, No. 177, p. 33.
- امیدی، نبی، (۱۳۹۱)، راهبرد سنجی توسعه صنعت گردشگری در استان ایلام با استفاده از مدل SOWT و تشکیل ماتریس اندازه‌گیری کمی راهبردی QSPM، فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای، ش ۵، ص ۹۷.
- بارو، سی. جی، (۱۳۷۶)، توسعه پایدار، مفهوم، ارزش و عمل، ترجمه سیدعلی بدری، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، ش ۴۴، ص ۴۵.
- شهبازی، آرامش، (۱۳۸۹)، توسعه پایدار یا پایداری توسعه در حقوق بین‌الملل، مجله حقوقی بین‌المللی، ش ۴۲، ص ۱۲۶.
- سرور، رحیم و همکار، (۱۳۹۱)، سنجش میزان توسعه‌یافتگی ساختارهای اقتصادی-اجتماعی شهرهای استان آذربایجان شرقی، فصلنامه جغرافیا، ش ۳۵، ص ۶۲.
- الحقلا، خالد، (۱۳۹۱)، توسعه پایدار شهری در عرصه‌های تاریخی با استفاده از رویکرد محور گردشگری، ترجمه محمود حسن پور، دو ماهنامه شهرنگار، ش ۵۸، صص ۶۱ و ۶۳.
- مفیدی شمیرانی؛ سیدمجید و همکار، (۱۳۹۱)، توسعه پایدار شهری، دیدگاه و اصول اجرایی آن در کشورهای در حال توسعه، ماهنامه دانش‌نما، ش ۲۱۴، ص ۱۹.
- صمدی، علی حسین و همکار، (۱۳۹۰)، محاسبه سطح توسعه پایدار شهری با استفاده از سیستم استنتاج فازی سلسله مراتبی SAFE، دوفصلنامه مدیریت

شهری، ش ۲۷، ص ۱۸۲.

۱۷. هادیانی، زهره و همکاران، (۱۳۹۱)، برنامه‌ریزی راهبردی توسعه گردشگری بر اساس تحلیل SWOT، مجله جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، ش ۴۷، ص ۱۱۱؛
۱۸. ضرابی، اصغر و همکار، (۱۳۹۰)، سنجش تأثیرات اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی و زیست محیطی توسعه گردشگری، فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ش ۷۵، ص ۵۲.

19. Altinay M, Hussain K, (2005), Sustainable tourism development, *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, Vol. 17, p. 277.
20. Choi S.Hwan, (2003), Measurement of Sustainable Development progress for Managing Community Tourism, Texas, A & M University, p. 77.
21. Butler RW, (1980), The concept of tourist area cycle of evolution: Implications for management of resources, *Canadian Geographer*, p. 5.
22. Mehmet A, Kashif H, (2005), Sustainable tourism development: a case study of north cyprus, *Journal of Contemporary Hospitality Management*, No. 3, Vol. 17, p. 274.

۲۳. شیگو منصف، محمود، (۱۳۹۱)، تأثیر اقتصاد گردشگری در کاهش فقر و توسعه پایدار، ماهنامه مهندسی مدیریت، ش ۵۰، ص ۲۵ و ۲۶.

۲۴. منابع اینترنتی: پورتال رسمی فرمانداری شهر خوی، (۱۳۹۲)، [http:// www.khoy-ag.ir](http://www.khoy-ag.ir).

Using the Hybrid Model (SWOT-AHP) to Improvement Sustainable Development of Khoy City with Emphasis on Cultural Tourism Development

Sanaz Litkouhi^{*1}, Mahsa Mojtahedi²

Abstract

Nowadays sustainable development is one of the most important concerns of societies, because sustainable development satisfies the basic needs, improves the general life style, protects ecosystem, and generally provides a safer and better future for human. Since cities are the main factors to unsustainability, the major discussions of sustainable development are in terms of urban sustainable development. Therefore, urban sustainable development is an important priority in the way to sustainable development. In this regard, the experts have identified various factors to achieve urban sustainable development, but many experts emphasize tourism development, especially sustainable (cultural) tourism as the main element of urban sustainable development. So, sustainable tourism development can cause urban sustainable development as well as sustainable development and through a comprehensive planning and recognizing the tourism potentials of each city, we can provide urban areas development and further national development. Because of the strategic geopolitical location near to neighbour countries and rich tourism resources, the city of Khoy is highly capable to achieve sustainable development through cultural tourism. This study is conducted to understand these potentials and capacities in depth. In this research, which is Descriptive-Analytic studies, data collection is according to documents-library studies as well as field study to understand the cultural tourism of Khoy city, comprehensively. Findings is categorized by SOWT and then through questionnaires and application of (AHP) are pairwise compared weights and prioritizes the factors and finally some strategies are proposed for cultural tourism development of Khoy city. The findings shows that wide propaganda in media about rich culture of the country as well as the region and high tourism capacities based on valuable historic elements and changing the negative public opinion on domestic issues for tourist attraction, is the most important strategy in cultural tourism development of Khoy city and accordingly its sustainable development.

Keywords

Sustainable development, Cultural tourism, City of Khoy, Hybrid model (SWOT-AHP).

* Corresponding author: slitkouhi@pnu.ac.ir

1. Department of Art and Architecture, Payame Noor University, Address: PO BOX 19395-3697, Tehran, Iran

2. MA in Architecture

TARH-O-NAMAD

The Journal of Fine Arts

No. 8, Winter 2015

Content

- **Using the Hybrid Model (SWOT-AHP) to Improvement Sustainable Development of Khoy City with Emphasis on Cultural Tourism Development** 201
Sanaz Litkouhi, Mahsa Mojtahedi
- **Evaluation and Recognition of the Main Factors Affecting the Creatively Orientation of Contemporary Architecture by Interaction with the Sustainable Values** 200
Maziar Asefi, Elnaz Imani
- **Ameliorating Students Satisfaction of the Classroom by Retrieving Design Factors** 199
Seyed Bagher Hosseini, Bahman Babaei, Mohsen Poorhamzeh
- **Structural Examination of Domes in some Jameh Mosques of Iran Belonging to Different Historical Periods** 198
Farnoosh Minooei, Lida Balilan, Farzad Derakhshan, Vahid Salmasi
- **From under the Shadows to the House (Analysis of the Evolution of Rectangular Houses of the Vernacular Architecture of Uraman)** 197
Gholamhosein Memarian, Sirvan Azimi
- **Evaluating the Interface between Urban form and Activity: A Case Study of the Azadi Avenue in Tehran** 196
Maryam charkhchian, Mahyar Arefi
- **Promotion of Capacity of Urban Public Spaces for Children's Presence with emphasis on Model of Walking Bus** 195
Mahnaz Ashrafi

TARH O NAMAD

Journal of Fine Arts

Iran University of Science and Technology

No 8, Winter 2015

Editor in Chief: Dr. Asghar Mohammad Moradi

Published By: Iran University of Science and Technology

Editorial Board

Dr. Mohsen Faizi	Professor of Landscape Architecture, Iran University of Science and Technology
Dr. Gholamhossein Memariyan	Professor of Architecture, Iran University of Science and Technology
Dr. Mostafa Behzadfar	Professor of Urban Design, Iran University of Science and Technology
Dr. Esmail Shiea	Professor of Urban Planning, Iran University of Science and Technology
Dr. Mahyar Ardeshiry	Associate Professor of Urban Design, University of Shiraz
Dr. Mohammad Reza Bemanian	Associate Professor of Architecture, Tarbiat Modarres University
Dr. Farhad Tehrani	Associate Professor of Architecture, Shahid Beheshti University
Dr. Farah Habib	Associate Professor of Urban Design, Azad University
Dr. Mohsen Sartipipur	Associate Professor of Architecture, Shahid Beheshti University
Eng. Abdolhamid Noghrehkar	Associate Professor of Architecture, Iran University of Science and Technology
Dr. Farshad Noorian	Associate Professor of Urban Design, University of Tehran
Dr. Abbas Ali Izadi	Assistant Professor of Architecture, University of Tehran
Edition Counselor:	Dr. Mehdi Khakzand, Assistant Professor of Architecture, Iran University of Science and Technology
Executive Director:	BSc Fanela MemarZanjani

Address: School of Architecture & Environmental Design, Iran University of Science and Technology

TEL: +9821-77240277

WEB: jfa.iust.ac.ir

E-mail: jfa@iust.ac.ir

Printed by: Iran University of Science and Technology Publications